

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת אחרי מות תשפ"ב | גליון מס' 340

בזאת יבוא אהרן (ויקרא טז א)

כי ביום הזה יכפר עליכם (ויקרא טז ב)

בזאת יבוא אהרן, זהו שאמר הכתוב (משלי כד ו), כי בתחבולות תעשה לך מלחמה. רבי נתן ורבי אחא בשם רבי סימון אמר, אם עשית חבילות של עברות, עשה כנגדן חבילות של מצות. עינים רמות - והיו לטוטפות בין עיניך (דברים ו ח).

לשון שקר - ולמדתם אותם את בניכם' (שם יא יט). ידיים שופכות דם נקי - וקשרתם לאות על ידך' (סס ו ח). (ויקרא רבה כא ט)

ביאור הדברים, כי הנה גודע שכל אדם נברא, כדי לתקן איזה דבר או איזה מצווה. וכל עוד לא השלים האדם, את התיקון המוטל עליו, הרי זה כאילו ולא היה כלל בעולם. הוסיף רבינו האריז"ל וגילה, כי ישנו סימן לדעת, מהו אותו הדבר, אשר עבור תיקונו בא לעולם. כי יצר הרע בבואו לפתות את האדם, הריהו מסיתו ביותר לחטוא דווקא בדבר זה.

על זה רומז כאן המדרש, כי אם עשית חבילות של עברות, שהרבה יצרך הרע להסיתך ולהחטיא אותך בדבר מסוים, את וסימן הוא בידך, כי את הדבר הזה עצמו נשלחת לתקן. לכן, לא די בכך שתשוב בתשובה על העברות הללו. כי אף שתצא זכאי בדיןך, עדיין לא הועלת לתקן, את אשר נשלחת עבורו לעולם.

אלא עליך להוסיף ולעשות כנגדן, חבילות של מצוות. משום שכאשר תרבה בחבילות של מצוות, באותו האבר אשר בו פגמת, כגון 'והיו לטוטפות בין עיניך', כנגד עינייך רמות. או אז, וודאי שתזכה להשלים את שליחותך ולתקן את הדבר, אשר עבורו ירדה נשמתך לעולם הזה.

(זרע שמשון פרשת אחרי מות, מאמר א)

~

והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם (ויקרא טז כא)

לשון הפסוק 'ואת כל פשעיהם לכל חטאתם', צריך ביאור. כי לכאורה היה לו לומר, ואת כל פשעיהם וכל חטאתם. עוד יש להבין, כיצד מועיל וידויו של הכהן הגדול, לכפר על כל בני ישראל. הלא השיטת חכמים (יומא פה:). יום הכיפורים אינו מכפר, אלא

אמר רבי חייא בר אבא, באחד בניסן מתו בניו של אהרן. ולמה מזכיר מיתתם ביום הכיפורים. אלא מלמד, כשם שיום הכיפורים מכפר, כך מיתתם של צדיקים מכפרת. ומנין שיום הכיפורים מכפר, דכתיב (ויקרא טז ב) כי ביום הזה יכפר עליכם. (ויקרא רבה כ יב)

יש להתבונן ולעיין, בכוונת שאלת המדרש, 'ומנין שיום הכיפורים מכפר'. הלא כמה וכמה פעמים, נזכר בפרשה עניין הכפרה ביום הכיפורים.

ויש לבאר, על פי המובא במסכת יומא (פג.), כי מי שעבר על מצוות לא תעשה, אם שב מחמת יראתו מן העונש, אזי תשובתו תולה לו, עד שיבוא יום הכיפורים וישלים את הכפרה. זה מה שאמר המדרש בתחילה, כי כשם שיום הכיפורים משלים את התשובה מיראה, כך גם מיתת צדיקים מכפרת עם תשובה מיראה.

אך עדיין נובל לערער ולומר, כי שמא גם יום הכיפורים אינו משלים את הכפרה, אלא אם וכאשר שב החוטא בתשובה שלימה, היינו תשובה מאהבה. וזוהי שאלת המדרש, 'ומנין שיום הכיפורים מכפר'. כלומר, מנין שמשלים את כפרתו של השב מיראה.

ומתרג', 'דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'. כי הנה יש לדקדק, מה מבקש הפסוק ללמד, במה שמסיים - לפני ה' תטהרו. אלא שהפירוש הוא כדברי הרי"ף (שם על העין יעקב), אשר כוונת הפסוק לומר כך: 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם'. כי יום הכיפורים מטהר ומשלים את הכפרה כולה, למי ששב מיראה. ברם, לו תהיה התשובה לפני ה' אשר יראה ללבב, ששב החוטא בכל ליבו מאהבה והוא בחינת 'פנים בפנים' כלפי הקב"ה, אזי תטהרו מיד. כי אז, אינכם צריכים להמתין ליום הכיפורים, כדי שישלים טהרתכם. ומכאן, שיום הכיפורים מכפר על ידי תשובה מיראה על כל עונותיו.

(זרע שמשון פרשת אחרי מות, מאמר א)

על השבים בתשובה ומאמינים בכפרתו.

ויש לומר, כי הנה על ידי תשובה מיראה, נעשים הזדונות לשגגות. ואילו על ידי תשובה מאהבה, נהפכים הזדונות לזכויות, (שם פו.). וזה מה שאמר 'את כל פשעיהם לכל חטאתם', היינו, שהכהן הגדול התוודה על כל אותם פשעים, שכבר חשויים כחטאים בשגגה, על ידי ששבו עליהם ישראל בתשובה מיראה. ומועילה זכות הוודוי, יחד עם זכותו של יום הכיפורים, להפוך את הזדונות לזכויות, על ידי תשובה מאהבה כדהלן.

(ודע שמשון פרשת אחרי מות, מאמר ב)

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז ב)

יש לבאר בדרך דרוש, את לשון הפסוק 'לפני ה' תטהרו'. כי בשעה שאדם חוטא, הריהו כמנודה למקום. כמו שנאמר (משלי טו כט), 'רחוק ה' מרשעים'. וכן אמרו בגמרא (מועד קטן טו.), שדור המדבר היו כמנודים למקום.

והנה הדין במנודה, 'כשיגיע הזמן שנידוהו, מתירין לו, אף אם לא יחזור בו', (לשון ה'שולחן ערוך', יורה דעה סימן שלד סעיף ז). מוסיף על כך ה'טורי זהב' (סעיף קטן ד), 'האי אם לא יחזור פירוש שאינו מתחרט על מעשיו ואינו מבקש תשובה, על מה שעשה. אבל מכל מקום, אינו מוסיף לעשות החטא...'

כיון שכן, היה מקום לומר, כי יום הכיפורים מכפר ומתיר את הנידוי, גם אם לא התחרט האדם על עוונותיו, רק שאינו ממשיך לחטוא. וזה כדעתו של רבי (יומא פה:), שיום הכיפורים מכפר, גם על אלו שאינם שבים בתשובה.

לכן, כדי לשלול מדעה זו ולהכריע כדעת חכמים, אשר יום הכיפורים אינו מכפר אלא על השבים, מוסיף הפסוק 'לפני ה' תטהרו'. כי הנה פסק הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה, פרק ו הלכה יב), שאם נידו אדם מחמת שביזה את החכם, כל זמן שחי אותו החכם, אין מתירין לו עד שירצהו. והוסיף ב'בית יוסף' (טור יורה דעה שם), שאם הלך החכם מחוץ לעיר, מתירין את הנידוי, אף אם לא ריצהו.

אולם אנחנו, אחר ולפני ה' אשר מלוא כל הארץ כבודו אנו מיטהרים, אזי לא יתכן שתהיה לנו כפרה ויותר נידוינו, עד שנתחרט ונרצה את ה' בתשובתנו.

(ודע שמשון פרשת אחרי מות, מאמר ב)

וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו. מגיד, שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים, מקולקלים מכל האומות. (ויקרא יח ג וברש"י)

הנה, מעשיהם של המצריים וכנעניים, היו חמורים ביותר, כמו שפירש רש"י. לפי זה יקשה, למה היה צריך הפסוק להזכיר, גם את המעשים החמורים ובנוסף, גם את חוקותיהם הקלים יותר. כמו טרטיאות ואצדטיאות, או לדעת רבי מאיר, דרכי האמורי שמנו חכמים, (רש"י). לכאורה היה די, אם היה מזכיר את החוקות הקלים, וקל וחומר, שחובה להישמר ממעשיהם החמורים יותר.

כדי לתרץ הקושיה, נישא עיינו ונראה, מה היו מעשיהם החמורים, של המצריים והכנעניים. המצריים, היו חוטאים בעריות. כמו שנאמר (יחזקאל יג כ), 'זורמת סוסים זרמתם'. וכמו שפירש רש"י, על מאמר פרעה לאברהם (בראשית יג יט), 'הנה אשתך קח ולך'.

לעומתם, היו הכנעניים שטופים בעבודה זרה. כך דרשו חכמים, (ספרי אחרי מות, יג). וכך גם נראה, ממה שהזהירה תורה (דברים יב ב-ג), 'אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם יורשים אותם... ונתצתם את מזבחותם ושברתם את מצבותם...'

מנגד, סגולתה של ארץ ישראל, להציל משתי העבירות הללו. כמו שאמרו חכמים (סנהדרין עה.), שמשחרב בית המקדש, התגבר ביותר יצרם של עוברי עבירה. (ראה בדברי רבינו, שמאריך להוכיח זאת). וכן כלפי החטא של עבודה זרה, מצאנו בגמרא (ערכין לב:), שזכותה של ארץ ישראל, עמדה לאנשי כנסת הגדולה, בעת שהתפללו, לבטל את יצרא דעבודה זרה.

מעתה נוכל לומר, כי תחילתו של הפסוק, אינו אזהרה אלא הבטחה. היינו, שהבטיחם ה' לישראל, כי בארץ ישראל, יהיה להם סיוע מיוחד, שלא לעשות כמעשיהם החמורים, של המצריים והכנעניים. אך הדבר מותנה, רק באם יקיימו את סופו של הפסוק, 'ובחוקותיהם לא תלכו'. וזה עיקר הקדושה, להיות נבדלים מן האומות, בנימוסיהם ובמנהגייהם, במאכל ובמשתה ובדיבור, שישראל גוי אחד בארץ', (לשון רבינו).

אבל אם חלילה, לא יתרחקו מחוקותיהם, שוב לא תועיל להם זכותה של ארץ ישראל, עד שיכשלו ויפלו גם בחטאיהם החמורים.

(ודע שמשון פרשת יתרו, מאמר כג)

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו

להארות משוב וכן לקבלת העלון במייל lk0772027554@gmail.com

